

DOI: 10.31648/pw.8454

PIOTR ZEMSZAL

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0822-8937>

Nicolaus Copernicus University in Toruń

STEREOTYP EUROPY W DYSKURSIE RADYKALNEGO RUCHU PRAWOSŁAWNEGO W ROSJI. CZĘŚĆ II

The stereotype of Europe in the discourse of the radical Orthodox Church movement in Russia. Part II

ABSTRACT: The presented text focuses on the stereotype of Europe in the discourse of the radical Orthodox Church in Russia. A difference between a generally accepted concept and a discursively conditioned stereotype, as understood by W. Lippmann, represents an important methodological aspect. The empirical material was selected from over 70 publications from <https://3rim.info/>, a religious news aggregator. Its analysis allowed the author to reach the following conclusions: in this discourse, a concept of EUROPE undergoes a significant axiological reinterpretation and expansion exceeding the concept profiling, and creating a stereotype characteristic of the studied discourse.

KEYWORDS: radical Orthodox Church discourse, concept, stereotype, Europe

1.3.2. Instytucjonalny oraz bytowy aspekty stereotypu Europy

Ostatnią fasetą przeanalizowaną w pierwszej części artykułu była warstwa semantyczna związana z pojęciem cywilizacji w jej rozumieniu technologicznym. Kolejnymi wymiarami, które ulegają reinterpretacji w duchu aksjologii determinującej kształt badanego dyskursu, są aspekty instytucjonalny (zrzeszenie krajów europejskich w ramach Unii Europejskiej) oraz bytowy, tj. związany z pojęciem materialnego poziomu życia.

Unia Europejska bywa postrzegana przez nadawców tekstów w ramach analizowanego dyskursu jako niejednorodna struktura polityczna, np.

(55) Мы с прискорбием удостоверяемся, что политические решения *государств – членов Европейского союза* быстро скатываются к поспранию заповедей Божиих [1].

(56) И сейчас в *странах Евросоюза* создаются терминологические комиссии [...] [2].

Jest to jednak organizacja dość spójna, co można wyczytać z presupozycji zdania:

- (57) Корбин сможет через структуры Социнтерна (членами которого лейбористы являются) *подрывать единство Евросоюза* [...] [3].

Poza spójnością zwraca uwagę strukturalny, zorganizowany charakter tego tworu, np.

- (58) *Структуры Евросоюза* ежегодно выделяют средства для «восстановления и сохранения культурного наследия» Афона [4].
(59) После обнаружения в продукции Kinder канцерогенов Роспотребнадзор запросил соответствующую информацию у компетентных *органов Европейского союза* [5].
(60) 7 декабря в Общественной палате РФ прошла международная конференция «Гендерное равенство — революция или эволюция?», в которой приняли участие главный советник *Европейской службы внешних действий по гендерным вопросам* [...] [6].

Prawdopodobnie dlatego najczęściej Unia Europejska traktowana jest jako integralna całość, w tekstach używa się nominacji typu *документы Европейского союза* czy *граждане Евросоюза*:

- (61) В частности, в некоторых *документах Европейского союза* это понятие также встречается, и человек на бумаге превращается в биологический объект [7].
(62) Причём ограничили они миграцию даже для *граждан Евросоюза* – то есть для других европейцев. И страна эта – Швейцария [8].

Unia Europejska występuje też w badanych tekstach jako agens w konstrukcjach z czasownikami w formie liczby pojedynczej, co świadczy o postrzeganiu jej jako jednolitej wspólnoty, np.

- (63) *Евросоюз выделил* два миллиона евро на введение УЭК в России [9].
(64) *А Евросоюз отозвал* своего посла в Москве ранее «для консультаций» [10].
(65) *Евросоюз вторгается* на Афон [4].

Podstawową cechą Unii Europejskiej, jaką da się wyinterpretować z badanego dyskursu, jest zbieżny z ogólnym obrazem Zachodu ekspansywny charakter (*вторгаться, подчинение, посягательство, ale też сдать*), np.

- (66) УГКЦ [...] проводила массовую пропаганду [...] в пользу *подчинения Украины Евросоюзу* [11].
(67) Именно с этой «женской» проблемы фактически началось *посягательство Евросоюза* на особый статус Афонской горы [4].

- (68) Достаточно посмотреть на воистину левого «вождя» Греции Ципраса, который «сдал» все экономические, политические, и духовные принципы Греции *руководству Евросоюза и США* [11].

Ta ekspansja odbywać się ma w sposób zorganizowany na poziomie ponadnarodowym (tu pojawia się bardzo nośne propagandowo i negatywnie nacechowane, zwłaszcza w badanym dyskursie, słowo *корпорация*), a jednym z podstawowych jej środków mają być pieniądze (to doskonale koresponduje z negatywną waloryzacją dóbr materialnych w tych tekstach, o czym za chwilę), które celowo uzależniają (*посадить на финансовую иглу* – przykład 73.). Unia Europejska w szeregu kontekstów jawi się jako sieć nie do końca jasnych, nie do końca uczciwych ponadnarodowych interesów, które są sprzeczne z interesami Rosji jako państwa oraz tego, co zwykło określać jako *русский мир*, np.

- (69) В настоящее время построением *неконституционного органа безграничной, анонимной и безответственной власти* – «электронного правительства» – в Российской Федерации занимаются *наднациональные корпорации Евросоюза* под контролем технического отдела Белого дома (США) [1].
- (70) Правда, в *Евросоюзе* уже запущен следующий этап *глобального плана* [12].
- (71) *Евросоюз* намерен создать *некую структуру* под замысловатым названием East StratComTeam для борьбы с «российской пропагандой» в республиках бывшего СССР. Как говорится, на воре шапка горит! [13].
- (72) *Евросоюз* выделил два миллиона евро на введение *УЭК в России*. Цель этого проекта – *демонтаж Российского государства и передача власти иностранным коммерческим структурам* [9].
- (73) Через помощь в реставрации монастырей *Европа посадила Афон на финансовую иглу* [4].

W kilku tekstach pojawiają się metafory, sugerujące, że metodą działania Unii Europejskiej jest działanie zakulisowe, że ludzie sprowadzeni są do roli wykonawców, realizatorów czyichś, nie do końca jasne czyich interesów. Doskonale ilustruje to metaforyka związana z teatrem lalek, np.

- (74) Наконец, новый лидер лейбористов критикуя нынешнюю модель Евросоюза за подмену идеи интернационализма *«корпоративным мошенничеством»* будет переключать недовольство с истинных виновников нынешнего положения [...] на ничего не решающих, *марионеточных евробюрократов* [3].
- (75) Обращаться с дипломатическими призывами к киевской хунте, за которой стоят США, *Евросоюз и их кукловоды*, абсолютно бесполезно [14].

Unia Europejska czasem bywa przedstawiana wespół z USA jako aktualny bądź potencjalny wróg Rosji i Rosjan:

- (76) Плюс пятилетние *людоедские санкции США и Евросоюза против русских* [15].
- (77) В 20-м веке простые немцы тоже не хотели воевать с русскими, но их заставили, причем дважды. Могут и сейчас *заставить*, но только уже не только Германию, а *все страны Евросоюза* [16].
- (78) Поэтому, *если было принято решение бросить в войну Германию и ЕС*, то тогда выход англосаксов из Евросоюза логичен и оправдан. *Идут последние приготовления к большой войне* [16].

Do neutralnego, jak się wydaje, skojarzenia Europy z Unią Europejską obecnego w opracowaniu Frołowej wypada więc dodać dla badanego dyskursu jednoznaczną negatywną waloryzację.

Kolejnym aspektem badanego stereotypu jest niezaprzeczalny wysoki poziom życia w Europie. Rosja wciąż jeszcze jest¹, w odróżnieniu od ZSRS, państwem otwartym, tj. można lub do niedawna było można, o ile pozwalały na to środki, wyjeżdżać na tzw. Zachód lub obserwować go za pośrednictwem mediów. W jednym z analizowanych tekstów czytamy:

- (79) Дети получили доступ в интернет и увидели, как живут их сверстники на Западе, как они выглядят, что их интересует, какие у них ценности. Это был уютный мирок красивых людей, одежда, квартира и весь материальный быт которых был продуман до мелочей [17].

To, z czym stykają się tam rosyjscy obserwatorzy, trudno wprost zanegować. Badane teksty nie są wolne od pozytywnych sygnałów dotyczących „europejskiego” dobrobytu, np.

- (80) Правда, в Евросоюзе уже запущен следующий этап глобального плана. На этом уровне образованных, *высокооплачиваемых европейцев* на рынке труда заменяют мигрантами [12].
- (81) *Европа* (хотя теперь более правильно говорить о золотом миллиарде) сегодня *не тяготеет к нужде* [18].
- (82) Ведь так и есть! В Европе в развитых странах тоже демографический кризис, *хоть и качество жизни там лучше* [19].
- (83) С возникновением современного общества в Европе картина изменилась. Техническая революция сделала возможным массовое производство. Если в экономике раньше всегда был недостаток товаров, то теперь *Европа столкнулась с их переизбытком* [18].

Ten obraz Europy najlepiej chyba podsumowuje charakterystyczna dla narracji o przeciwstawności Rosji i Europy metafora ciepła (Europa) i zimna, surowego klimatu (Rosja):

¹ Artykuł został oddany do redakcji w grudniu 2021 r.

- (84) Вот так уж повелось в России: призывы к разрушению и смуте и тут же бегство в *тёплую Европу* или Америку [20].

Przedostatni z wybranych przeze mnie przykładów wskazuje na negatywną aksjologizację dobrobytu jako nadmiarowego, a zatem zapewne szkodliwego z perspektywy wartości duchowych, które, jak już wspominałem, cenione są w badanym dyskursie znacznie bardziej, por.

- (85) Вот такой русский дурак с точки зрения европейца – он не считает богатство самым главным в жизни [21].
(86) Соответственно аскетическому характеру русского народа в России не было европейского пиетета перед собственностью и богатством. Достоинство человека определялось внутренними качествами, а не объёмом капитала [19].

Podobnie jak w przypadku oceny osiągnięć technicznych ten dobrobyt prowadzi w optyce badanych tekstów do upadku:

- (87) А точно так же, как европейское «общество всеобщего благоденствия» со своим «высоким уровнем жизни», на которое мы еще совсем недавно смотрели снизу вверх (особенно при СССР – запретный плод сладок), *стемнилось разлагающейся зловонной массой* [22].

W przypadku fasety „wysoki poziom życia” daje się więc zaobserwować to samo co w przypadku fasety „cywilizacja 2”. Nie sposób go zanegować, ale mamy tu do czynienia z ewidentną negatywną reinterpretacją.

Ostatnią kategorią w definicji Frołowej są „relacje między Rosją i Europą”, które badaczka podzieliła na relacje inkluzji w aspekcie kulturowymi i ekskluzji w aspekcie socjalnym (Frolova 2018, 142). Poza trzema wypadkami, o których wspominałem na początku analizy (przykłady 1, 2, 3 cz. 1) i które można interpretować jako wskazania geograficznego położenia części Rosji na kontynencie, w badanych tekstach nie spotkałem wypowiedzi inkluzywnych. W najlepszym razie relacje między Rosją i Europą, jakie wyłaniają się z badanego dyskursu, to relacje ekskluzywne, np.

- (88) Если в Европе дети выходят в Интернет в школе (более 60%) или общей комнате дома (60%), то есть на глазах у взрослых, то в России – в своей комнате (более 70%) или дома у друзей (более 50%) [21].
(89) Издревле на Руси существовала и математика. Причем своя, вытесненная впоследствии европейской [23].

Zdarzają się też wypowiedzi, które wydają się sygnalizować wrogość, dotyczy to zwłaszcza narracji historycznych, np.

- (90) Но в слове Святейшего Сергия присутствует и другое измерение: Великая Отечественная война была продолжением *многовековой войны России и Европы* [24].
- (91) Как и в 1812 году, так и в 1941-м Россия практически в одиночестве *воевала со всей Европой* [24].
- (92) Военная кампания 1812 года против французов и их союзников (фактически *Россия воевала со всей Западной Европой*) наиболее ярким событием в биографии Кутузова [25].
- (93) В результате *гибридной войны с Россией* наша страна должна быть *расчленена и «утилизирована»*, ибо [...] Россия представляет угрозу геополитическим и военно-стратегическим интересам США и их евроатлантических союзников (*Евросоюз, НАТО*), американской демократии и прочим распрекрасным «*европейским ценностям*» [26].

Przedstawiona analiza wyraźnie wskazuje, że właściwie wszystkie fasety wyodrębnione przez Frołową, poza geograficznym, który jest na reinterpretację najmniej podatny, zostały poddane silnej aksjologizacji w kluczu zdecydowanie antyoksydentalistycznym.

2. Nadbudowanie na bazie konceptu dodatkowych warstw konotacyjno-asocjacyjnych

Dotąd, jak się wydaje, można mówić o specyficznym profilowaniu konceptu, choć jeśli uznać równorzędność sfer poznawczej, emotywniej i pragmatycznej konceptu, to mamy do czynienia z jego zdecydowanie peryferyjnym profilem. Te re/interpretacje nie wyczerpują jednak zasobu zabiegów tekstowych formatujących obraz Europy w badanym dyskursie. O tym, że powinniśmy mówić raczej o stereotypie w ujęciu Lippmanna, a nie o koncepcie, może świadczyć to, co zostało na bazie konceptu bazowego nadbudowane, co nie ujawniło się w kognitywnej definicji Frołowej i co należy zaliczyć do aksjologicznego jądra badanego dyskursu. Analizowane teksty ewidentnie wykazują stałą obecność kilku dodatkowych, wzajemnie powiązanych faset, które stanowią o powstaniu odrębnego od ogólnego konceptu pojęcia Europy.

Pierwszym z nich jest zrozumiały dla badanego dyskursu element semantyczny związany z chrześcijaństwem jako centralnym punktem odniesienia dla wartościowania właściwie w każdej sferze życia. Europa pozycjonowana jest w analizowanych tekstach jako obszar cywilizacyjny, który oddalił się od chrześcijaństwa, również gdy chodzi o duchową zależność od Kościoła Zachodniego, który traktowany bywa jako niechrześcijański. Zresztą, w optyce badanych tekstów Europa traktowana jest jako cywilizacja, która nie tylko oddaliła się od chrystianizmu, lecz także wręcz stała się antychrześcijańska. Mamy więc do czynienia z różnymi stopniami „oddalenia”, fałszywości czy ekskluzji aż do przejścia na pozycję anty-, np.

- (94) Россия – это русские, и это чудный, неповторимый и непонятный для иностранцев народ. Непонятный и странный – потому что православный, носитель духа Христова, а не *европейского*, протестантского, *псевдохристианского* [27].
- (95) А все объясняется тем, что Запад является *постхристианским*. Когда-то Европа была христианской, но давно уже *перестала ею быть*, и потому пала в самом глубоком, метафизическом смысле [20].
- (96) Ведь чему нас учат, чему поучает нас Европа? – *Что эта жизнь должна быть без Христа, без Бога* [28].
- (97) Мы с прискорбием удостоверяемся, что политические решения государств – членов Европейского Союза быстро скатываются к *попранию заповедей Божиих* [1].
- (98) Сколько глаз в Америке и Европе обращено в сторону Тибета, а не к забытому ими Иерусалиму, сколько гуру пошло по следам Апостолов, чтобы вновь *обратить христианские народы в язычество!* [29].
- (99) К чему ведут «ценности», навязываемые нам *апостасийной Европой?* [30].
- (100) Конец Средневековья знаменуется *дехристианизацией европейской культуры* [27].
- (101) Между тем, *богоборческая Европа* пытается «осчастливить» нас против нашего желания, добиваясь разрешения беспрепятственной пропаганды содомитами своих извращений среди наших детей [30].
- (102) *Антихристианская* идеология. Рождество постепенно уходит из Европы, т.к. задевает чувства мусульман [31].
- (103) Современная *антихристианская Европа* – это раздувшийся пузырь, который чуть было не лопнул на смех Азии и Африке и не наполнил Вселенную своим смрадом [32].

Niechrześcijański czy nawet antychrześcijański charakter Europy ma w optyce badanych tekstów określone następstwa – jest przyczyną upadku, rozkładu tej cywilizacji. Semantyka upadku akcentowana jest w dyskursie prawosлавных радикаłów również silnie, np.

- (104) Когда-то Европа была христианской, но давно уже перестала ею быть, и *потому пала в самом глубоком, метафизическом смысле* [20].
- (105) Ибо исторически сложившаяся единая Россия сегодня – единственное надёжное препятствие на пути *европейской и мировой смуты* [33].
- (106) *Выродившаяся Европа*. А мужики-то где? [34].
- (107) Индийцы *разлагают европейцев* своими теориями [35].
- (108) *Духовный закат Европы* и грозовые тучи Запада способствовали определенной переориентации на Балканах [...] [4].
- (109) Леонтьев, в частности, полагал, что именно Россия сможет спасти *умирающую Европу* с ее либерализмом, эгалитаризмом, материализмом и прочими -измами – явными признаками «*заката*» [36].
- (110) Давно уже пора перестать воображать Европу как светоч знаний и культуры для всего мира. *Это умирающая цивилизация в последних стадиях вырождения и извращений* [22].

Upadek, o którym mowa, ma nie tylko wymiar duchowo-moralny, lecz także społeczny i ekonomiczny, np.

- (111) Очевидно, что именно к 2017 году процесс *социального и экономического обрушения Европы* должен достигнуть апогея [3].
- (112) Европе сейчас приходится думать не об Украине, а о том, *как самой не сорваться в катастрофический сценарий* [37].
- (113) А точно так же, как европейское «общество всеобщего благоденствия» со своим «высоким уровнем жизни», на которое мы еще совсем недавно смотрели снизу вверх (особенно при СССР – запретный плод сладок), *сменилось разлагающейся зловонной массой* [22].

Jedną z miar upadku moralnego, czy wręcz, w optyce badanego dyskursu, cywilizacyjnego jest europejski liberalizm w zakresie obyczajowości. Sfera seksualności wydaje się dla nadawców na tyle istotna, że właściwe jest wyodrębnienie jej jako oddzielnej fasety wśród tych dodatkowych, które „nakładają się” na opisany przez Frołową uzgodniony koncept Europy. Istotność tej sfery semantycznej dla poczucia odrębności, a zwłaszcza w procesach mobilizacji politycznej podkreślają w artykule „Гейропа: гендерное измерение образа Европы в практиках политической мобилизации” Т. і О. Riabowowie (Ryabova | Ryabov 2013), określając pojęcie *Гейропа* jako odrębny koncept. Badany agregator informacji wydziela nawet oddzielną rubrykę pod tytułem *Евросодом*², która zajmuje się wyłącznie sferą wolności seksualnej w Europie. A oto przykłady tego, jak w analizowanym dyskursie bardzo konsekwentnie buduje się negatywną warstwę asocjacyjno-konotacyjną związaną z tym zagadnieniem, zwraca uwagę szczególnie agresywny, brutalny, jak w żadnym innym obszarze ton odnotowanych wypowiedzi (*как звероподобные или, скорее, человекообразные скоты, содомская мерзость, половые извращения, армия извращенцев из Европы, европейское развращение, антихристов концлагерь* itd.):

- (114) В отношении состояния современного европейского общества не стоит и вдаваться в подробности – *извращение нравственных устоев* и понятий настолько очевидно и вопиюще, что только глухой и слепой может не заметить перемены в отношении общества к явлениям, считавшимся ещё не так давно безнравственными и предосудительными [28].
- (115) Станет совершенно очевидно, что *работа по легализации педофилии и инцеста* будет завершена в Европе уже в ближайшие годы [38].
- (116) Во многих цивилизованных европейских городах люди, *как звероподобные или, скорее, человекообразные скоты*, устроили дома разврата, в которых, как признаются сами *блудницы*, ради денег им приходится за две-три недели совершать до 180 случаев [39].

2 Por. *Евросодом* w przykładzie (42), cz. 1.

- (117) И если Европа так привержена содомской мерзости, тогда скатертью им дорога в ад [30].
- (118) Неужели придется признать верным предположение о том, что есть проект преобразования Румынии в *европейский бордель*, рай для казино, торговли людьми и употребления наркотиков? [40].
- (119) Православие несовместимо с «*европейским выбором*», и в этой статье я приведу цитаты, показывающие отношение Священного Писания к основным «*современным европейским ценностям*» – *греху мужеложства и прочим половым извращениям* [22].
- (120) И мы, стоящие сегодня перед *целой армией извращенцев из Европы*, обязаны укреплять свои тылы твердой верой [...] [22].
- (121) Если кто-то еще думает, что это напрасные слова, прочитайте статью о дошедшем до немыслимого уровня *европейском развращении* [22].
- (122) Что такое Европа? Это *похоть* и разум – человеческая похоть и человеческий разум, и вместе они воплощены в папе и в Лютере [22].
- (123) *Антихристов концлагерь* уже являет себя в *Евросодоме*... [41].
- (124) *АДСКИЙ ЕВРОСОДОМ*... Для тех, кто хочет в Европу. Детские площадки в *педофильском стиле* [42].

Sfera seksualności sprawia wrażenie dominanty obrazu Europy prezentowanego w badanym dyskursie. Stąd dość oczywiste wydaje się wydzielenie oddzielnej jednostki analitycznej *Геўрона*, jak robią to Riabowowie. Trudno jednak uznać, że jest to ogólnie przyjęty koncept, jeszcze trudniej oddzielić go od ogólnego obrazu Europy w badanym dyskursie (a także dyskursie niektórych oficjalnie funkcjonujących na szczeblu federalnym mediów). Wobec tego uznaję, że jest to jeden z istotniejszych, ale jednak element stereotypu Europy. Jednak właśnie istotność tych trzech zarysowanych zaledwie slotów (a-/anty-chryścianizm, upadek, seksualność) skłania do uznania ich nie za element specyficznego profilowania konceptu Europy w kształcie, w jakim zrekonstruowała go Frołowa, ale za czynnik wprowadzający nową jakość, zupełnie inne postrzeganie Europy. Poprzez szereg reinterpretacji i nadbudowanie dodatkowych warstw asocjacyjno-konotacyjnych powstaje konstrukt, który nie odpowiada całkowicie pojęciu konceptu, różnice są zbyt istotne, by określić go jako profil, więc być może warto jednak przeprowadzić linię demarkacyjną między konceptem i stereotypem i uznać, że z tym ostatnim mamy do czynienia w omawianym przypadku, a także temu podobnych sytuacjach.

Bibliografia

- FROŁOVA, O. Ye. (2018), Kontsept YEVROPA v russkoyazykovoy kartine mira. W: Chlebda, W. (red.), Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów, t. 2, Europa. Lublin – Opole, 257-288.
- РЯБОВА, Т. В. | РЯБОВ, О. В. (2013), «Гейропа»: гендерное измерение образа Европы в практиках политической мобилизации. In: Zhenshchina v rossiyskom obshchestve. 3, 31-39. [Рябова,

Т. Б. | Рябов, О. В. (2013), «Гейропа»: гендерное измерение образа Европы в практиках политической мобилизации. В: Женщина в российском обществе. 3, 31-39.]

Teksty źródłowe

- [1] О yavnykh znameniyakh vremen. [О явных знамениях времен.] In: <https://3rim.info/10468-o-yavnykh-znameniyah-vremen.html> (dostęp 12.03.2021).
- [2] POLOVINKIN, A., Skvernosloviye – eto paguba Rossii... Chto ty gotovish' nam, den' gryadushchiy? [Половинкин, А., Сквернословие – это пагуба России... Что ты готовишь нам, день грядущий?] In: <https://3rim.info/12202-skvernosloviye-eto-paguba-rossii.html> (dostęp 12.03.2021).
- [3] GORODNENKO, Yu., Mechta Rotshil'dov – Sibir'. [Городненко, Ю., Мечта Ротшильдов – Сибирь.] In: <https://3rim.info/4181-mechta-rotshildov-sibir.html> (dostęp 12.03.2021).
- [4] Disneylend vmesto Svyatoy Gory? [Диснейленд вместо Святой Горы?] In: <https://3rim.info/11174-disneylend-vmesto-svyatoy-gory.html> (dostęp 12.03.2021).
- [5] Shokolad Kinder i drugie smertel'no opasnyye produkty. [Шоколад Kinder и другие смертельно опасные продукты.] Tekst opublikowany na portalu 3rim.info 20 I 2018, następnie usunięty. Dostępny pod adresem: <https://russian.rt.com/article/311501-sedobnoe-nesedobnoe-shokolad-kinder-i-drugie-smertelno> (dostęp 12.03.2021).
- [6] Sodom v predvkushenii pobedy nad Rossiyei. Smotri, ch'imi rukami kuyet'sya eta pobeda. [Содом в предвкушении победы над Россией. Смотри, чьими руками куется эта победа.] In: <https://3rim.info/9558-zri-v-koren-sodom-v-predvkushenii-pobedy-nad-rossiej-smotri-chimi-rukami-kuyet-sya-eta-pobeda.html> (dostęp 12.03.2021).
- [7] Ochay, L., Svyatye ugodniki bozhii o poslednikh vremenakh. O podgotovke sovremennogo mira k prinyatiyu antikhrista. [Очай, Л., Святые угодники божии о последних временах. О подготовке современного мира к принятию антихриста.] In: <https://3rim.info/5649-svyatye-ugodniki-bozhii-o-poslednix-vremenakh-o-podgotovke-sovremennogo-mira-k-prinyatiyu-antikhrista.html> (dostęp 12.03.2021).
- [8] BELYAYEV, M., Triumf natsionalistov. [Беляев, М., Триумф националистов.] In: <https://3rim.info/3841-triumf-nacionalistov.html> (dostęp 12.03.2021).
- [9] Klimaticheskoye oruzhie ili pogoda ot amerikantsev. Beseda s kinorezhisserom Galinoy Tsarëvoy. [Климатическое оружие или погода от американцев. Беседа с кинорежиссером Галиной Царёвой.] In: <https://3rim.info/12217-klimaticheskoye-oruzhie-ili-pogoda-ot-amerikantsev-beseda-s-pravoslavnyim-kinorezhisserom-galinoy-carevoy.html> (dostęp 12.03.2021).
- [10] Vnuk povara perestaralsya... Krakh vneshney politiki Kremlya i otvetka Zapada mogut zakonchit'sya voynoy. [Внук повара перестарался... Крах внешней политики Кремля и ответка Запада могут закончиться войной.] In: <https://3rim.info/10326-vnuk-povara-leninaperestaralsya-krah-vneshney-politiki-kremlya-i-otvetka-zapada-mogut-zakonchitsya-voynoy.html> (dostęp 12.03.2021).
- [11] DRUZ', I., O vstreche papu s patriarkhom, polu-unii i volch'ym sobore. [Друзь, И., О встрече папы с патриархом, полу-унии и волчьем соборе.] Tekst opublikowany na portalu 3rim.info 11.02.2016, następnie usunięty. Dostępny pod adresem: <http://www.segodnia.ru/content/172517> (dostęp 12.03.2021).
- [12] Minuya intellekt, moral' i npravstvennost'. Prevrashcheniye lyudey v poslushnykh zombi. [Миную интеллект, мораль и нравственность. Превращение людей в послушных зомби.] In: <https://3rim.info/minuya-intellekt-moral-i-npravstvennost-prevrashhenie-lyudej-v-poslushnykh-zombi.html> (dostęp 12.03.2021).
- [13] Kak rabotayet amerikanskaya propaganda. [Как работает американская пропаганда.] In: <https://3rim.info/3696-kak-rabotayet-amerikanskaya-propaganda.html> (dostęp 12.03.2021).
- [14] FILIMONOV, V. P., Diplomiya s kiyevskoy khuntoy bezpolezna. Reshit' problemu mozhno tol'ko voouzhennum putem. [Филимонов, В. П., Дипломатия с киевской хунтой бесполезна. Решить проблему можно только вооруженным путем.]

- Решить проблему можно только вооруженным путем.] Tekst opublikowany na portalu 3rim.info 16.08.2016, następnie usunięty. Dostępny pod adresem: <https://3rim.info/publications/63925-diplomatiya-s-kievskoy-hunttoy-bezpolezna-reshit-problemu-mozhno-tolko-vooruzhennym-putem.html> (dostęp 12.03.2021).
- [15] OSIPOV, V. N., Russkikh i pravoslavnykh namecheno perekovat' votsifrovannykh grazhdan planety. [Осипов, В. Н., Русских и православных намечено перековать в оцифрованных граждан планеты.] In: <https://3rim.info/14090-zri-v-koren-russkih-i-pravoslavnykh-namecheno-perekovat-v-ocifrovannykh-grazhdan-planety.html> (dostęp 12.03.2021).
- [16] Chto den' gryadushchiy nam gotovit... Ot Redaktsii. [Что день грядущий нам готовит... От Редакции.] In: <https://3rim.info/publications/63852-chto-den-gryadushchiy-nam-gotovit.html> (dostęp 12.03.2021).
- [17] O pagubnosti sovremennoy bezskorbnoy zhizni. Ona – priznak neblagovoleniya Bozhiya k cheloveku. [О пагубности современной безкоробной жизни. Она – признак неблагоприятия Божия к человеку.] In: <https://3rim.info/10296-o-pagubnosti-sovremennoy-bezskorbnoy-zhizni-ona-priznak-neblagovoleniya-bozhiya-k-cheloveku.html> (dostęp 12.03.2021).
- [18] Udovol'stviye privodit k dukhovnoy smerti. [Удовольствие приводит к духовной смерти.] In: <https://3rim.info/13921-udovol'stviye-privodit-k-duhovnoy-smerti.html> (dostęp 12.03.2021).
- [19] Igor' g. Kiyev., Egoizm i nizkaya rozhdayemost'. [Игорь г. Киев., Эгоизм и низкая рождаемость.] In: <https://3rim.info/egoizm-i-nizkaya-rozhdaemost.html> (dostęp 12.03.2021).
- [20] VIRULYA, D. N., Tvortsy revolyutsii 1905 goda v Rossii. [Вируля, Д. Н., Творцы революции 1905 года в России.] In: <https://3rim.info/12456-tvorcy-revolyuicii-1905-goda-v-rossii.html> (dostęp 12.03.2021).
- [21] Mif o russkoy leni. [Миф о русской лени.] In: <https://3rim.info/10161-mif-o-russkoy-leni.html> (dostęp 12.03.2021).
- [22] Svyashchennoye pisaniye o «evropeyskikh tsennostyakh» – polovykh izvrashcheniyakh. [Священное писание о «европейских ценностях» – половых извращениях.] In: <https://3rim.info/3742-svyashhennoye-pisaniye-o-evropejskikh-cennostyakh-polovykh-izvrashcheniyakh.html> (dostęp 12.03.2021).
- [23] SHAMBAROV, V., Pravda Rusi. Kto zhe ot kogo otstavat? [Шамбаров, В., Правда Руси. Кто же от кого отставал?] In: <https://3rim.info/4482-pravda-rusi-kto-zhe-ot-kogo-otstavat.html> (dostęp 12.03.2021).
- [24] 22 iyunya 1941 goda nachalas' Velikaya Otechestvennaya voyna. [22 июня 1941 года началась Великая Отечественная война.] In: <https://3rim.info/11989-22-iyunya-1941-goda-nachalas-velikaya-otchestvennaya-voyna.html> (dostęp 12.03.2021).
- [25] 200 let so dnia smerti velikogo russkogo polkovodtsa Kutuzova. [200 лет со дня смерти великого русского полководца Кутузова.] In: <https://3rim.info/10960-200-let-so-dnya-smerti-velikogo-russkogo-polkovodca-kutuzova.html> (dostęp 12.03.2021).
- [26] Predatel'stvo russkogo pravoslaviya... Gundyayevtsy otreklis' ot russkikh Ukrainy. [Предательство русского православия... Гундяевцы отреклись от русских Украины.] In: <https://3rim.info/13465-predatelstvo-russkogo-pravoslaviya-gundyaevtsy-otrekli-s-ot-russkih-ukrainy.html> (dostęp 12.03.2021).
- [27] Arkhimandrit Nikandr (Ivanov), Ya – russkiy soldat! Katekhizis pravoslavnogo voina. [Архимандрит Никандр (Иванов), Я – русский солдат! Катехизис православного воина.] In: <https://3rim.info/11605-ya-russkiy-soldat-katekhizis-pravoslavnogo-voina.html> (dostęp 12.03.2021).
- [28] POPOVICH, I., Izbiyeniye dush. [Попович, И., Избиение душ.] In: <https://3rim.info/11846-izbienie-dush-prepodobnyj-iustin-popovich.html> (dostęp 12.03.2021).
- [29] Arkhimandrit Rafail (Karelin), Na smenu materializmu prishel demonizm. [Архимандрит Рафаил (Карелин), На смену материализму пришел демонизм.] In: <https://3rim.info/8267-na-smenu-materializmu-prishel-demonizm.html> (dostęp 12.03.2021).

- [30] PAVLOV, A., K chemu vedut «tsennosti», navyazyvayemyye nam Apostasiynoyu Evropoy? [Павлов, А., К чему ведут «ценности», навязываемые нам апостасийной Европой?] In: <https://3rim.info/3902-k-chemu-vedut-cennosti-navyazyvayemye-nam-apostasijnoj-evropoj.html> (dostęp 12.03.2021).
- [31] Antikhristianskaya ideologiya. Rozhdestvo postepenno ukhodit iz Yevropy, t. k. zadevaet чувства мусульман. [Антихристианская идеология. Рождество постепенно уходит из Европы, т. к. задевает чувства мусульман.] In: <https://3rim.info/3899-antikhristianskaya-ideologiya-rozhdestvo-postepenno-ukhodit-iz-evropy-t-k-zadevaet-chuvstva-musulman.html> (dostęp 12.03.2021).
- [32] РОПОВИЧ, І., Екуменизм – сут' подмена yeretikami Bozhestvennoy lyubvi besovskim gordelivym surrogatom. [Попович, І., Экуменизм – суть подмена еретиками Божественной любви бесовским горделивым суррогатом.] In: <https://3rim.info/13933-ekumenizm-sut-podmena-eretikami-bozhestvennoy-lyubvi-besovskim-gordelivym-surrogatom-prepodobnyu-iustin-popovich.html> (dostęp 12.03.2021).
- [33] ТРОИТСКИЙ, В., Ugasheniye istoricheskoy pamyati – orudiye smuty. [Троицкий, В., Угашение исторической памяти – орудие смуты.] In: <https://3rim.info/2439-ugashenie-istoricheskoy-pamyati-orudie-smuty.html> (dostęp 12.03.2021).
- [34] ЛЯПИНА, І., Vyrodivshayasya Yevropa. A muzhiki-to gde? [Ляпина, І., Выродившаяся Европа. А мужики-то где?] In: <https://3rim.info/3831-vyrodivshayasya-evropa-a-muzhiki-to-gde-irina-lyapina.html> (dostęp 12.03.2021).
- [35] Starets Paisiy Svyatogorets o reinkarnatsii i induizme. [Старец Паисий Святгорец о реинкарнации и индуизме.] In: <https://3rim.info/14909-starec-paisiy-svyatogorec-o-reinkarnatsii-i-induizme.html> (dostęp 12.03.2021).
- [36] КАТАСОНОВ, В. Ю., Tekhnicheskij progress – uskoritel' dvizheniya chelovechestva k kontsu zemnoy istorii. [Катасонов, В. Ю., Технический прогресс – ускоритель движения человечества к концу земной истории.] In: <https://3rim.info/13261-tehnicheskij-progress-uskoritel-dvizheniya-chelovechestva-k-koncu-zemnoy-istorii-vyu-katasonov.html> (dostęp 12.03.2021).
- [37] Oni nikogda ne budut russkimi... Oppozitsiya kiyevskoy khunte dazhe opasney samoy khunty. [Они никогда не будут русскими... Оппозиция киевской хунте даже опасней самой хунты.] In: <https://3rim.info/633-oni-nikogda-ne-budut-russkimi-oppoziciya-kievskoj-xunte-dazhe-opasnej-samoj-xunty.html> (dostęp 12.03.2021).
- [38] Tekhnologiya dukhovnogo unichtozheniya chelovechestva. [Технология духовного уничтожения человечества.] In: <https://3rim.info/5113-tehnologiya-duxovnogo-unichtozheniya-chelovechestva.html> (dostęp 12.03.2021).
- [39] ВОБЫЛЕВ, Е., Telegoniya – nakazaniye za blud. [Бобылев, Е., Телегония – наказание за блуд.] In: <https://3rim.info/558-telegoniya-nakazanie-za-blud.html> (dostęp 12.03.2021).
- [40] ФЕНОРУ, Г., Interventsiya bluda. [Фечору, Г., Интервенция блуда.] In: <https://3rim.info/2279-intervenciya-bluda.html> (dostęp 12.03.2021).
- [41] Eto prosto uzhas! Detey v lagerya perevospitaniya. V Niderlandakh gomofobov lishayut roditel'skikh prav i otbirayut detey. [Это просто ужас! Детей в лагеря перевоспитания. В Нидерландах гомофобов лишают родительских прав и отбирают детей.] In: <https://3rim.info/13870-jeto-prosto-uzhas-detey-v-lagerja-perevospitaniya-v-niderlandah-gomofobov-lishajut-roditel'skih-prav-i-otbirajut-detey.html> (dostęp 12.03.2021).
- [42] Adskiy Yevrosodom... Dlya tek, kto khochet v Yevropu. Det'skiye ploschadki v pedofil'skom stile. [Адский Евросодом... Для тех, кто хочет в Европу. Детские площадки в педофильском стиле.] In: <https://3rim.info/12707-evrosodom-detskie-ploschadki-v-pedofil'skom-stile-foto.html> (dostęp 12.03.2021).